

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
 a kiadótalban átvéve:
 Egy évre — 18 kor
 Negyedévre — 4 e
 Kelyben házas korúva:
 Egy évre — 20 kor
 Negyedévre — 5 e
 Vidékre postán szállítva:
 Egy évre — 24 kor
 Negyedévre — 6 e

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a helyi és
 Magyar utáni napok kivételével
 Szerkesztőség és kiadótal:
 Nagyvárad, Apáczna-utca 2.
 A szerkesztőség részletek visszadásán
 vagy megfűrésze nem vállalunk.
 Hirdetéseket és hirdetőket a
 kiadótalban intőszóval
 Nyitott minden óra 3 állás.

NAGYVÁRAD, június 12.

Nógyilkos katonaság.

A szerb királygyilkosságról már most bizonyos, hogy kezdeményezője és végrehajtója egyedül és kizárólag a hadsereg volt. Azok a tisztek, a kik berontottak a szerencsétlen szerb királyhoz, gyilkos fegyvert szegeztek neki: sapkájukon az ő monogramját viselték s neki esküdtek hűséget nem is olyan régen. Sándor király adta kezükbe a fegyvert, melylyel Szerbiát kellett volna védelmezniök s melylyel királyukat ölték meg.

Bármily elvadult nép is a szerb, ily rettenetes esemény után azt kellene várni, hogy egész Belgrád haragra gyulva fogja követelni a gyilkosok fejét. S mi a hír? A város fel van lobogóva s mindenfelé ünneplik a királygyilkosokat, áldást várva azoktól a kezeiktől, melyek még most is pirosak egy 28 éves, félrevezetett fiatal király és négy gyenge nő véréből.

Királygyilkosokat már ünnepeltek. De asszonygyilkosokat, leánygyilkosokat? Ez új dolog, melyet Szerbia mutat be a világnak.

Szerbia multja addig dicsőséges, míg nem volt független állam, a míg Belgrád ormán magyar lobogó lengett s a szerb földön a magyar király tisztviselője, a macsósi bán volt a legnagyobb ur.

Addig Belgrád falai alatt tört össze a görög és török hódító erő s Belgrád neve egy volt a dicsőségével.

A függetlenség óta Belgrád a művelt Európa szótárában a botránnyal egyjelentésű.

Pedig megvolt ennek a népnek mindene, a mi más nemzeteket boldoggá, nagygyá és hatalmassá szokott tenni. Nemzeti dinasztia. Teljes függetlenség. Három hatalmas állam barátsága. S mindezekből a szerb nemzet nem tudott semmit csinálni. Uralkodó házai története gyász és szégyen kettős fátyolával van borítva, hadserege vereségekben nőtt fel addig, míg királya ellen lázadt s a magyar, az orosz és osztrák barátságot arra használta, hogy csinyjeiért semmi bántódása ne essék.

Mikor aztán egy hadsereg tisztikárának lelegeje, csupa tábornok és ezredes nógyilkolásra vetemedik és ebben keresi a harctéren elvesztett babérait: akkor csakugyan érdemes ez esemény előtt megállania a gondolkodó embernek.

Mi sülyeszthetett ennyire egy nemzeti hadsereget?

Az, hogy a nemzeti hadsereget el akarták nemzetietleníteni.

Győzelmekre nem tekinthet vissza a szerb hadsereg; de arra büszke lehet, hogy nemzeti célokért küzdött mindig s a mekkorává lett, a nemzetéből lett azzá. Ezt a hadsereget csak meg kellett volna tartani eredeti talaján, a nemzeti alapon s valamikor számottevő tényezővé fejlődhetett volna.

E helyett Sándor király házi hadsereget akart belőle formálni, szerencsétlenül hallgatva nagyravágyó felesége tanácsára. Nem volt elég Draga királynénak, hogy férjének nemcsak feleségévé, hanem szinte anyósává nőtte ki magát; a hadseregnek is anyósává akart lenni lump öcscsei révén.

Ez pedig ma már nem megy seholy; még Szerbiában sem.

A hadsereg az államok karja. Férfikar, a mely védelemre és támadásra van hivatva, de nem arra, hogy asszonyi szeszélynek segítsen udvari intrikák pamutját gombolyítani. Ha valaki erre próbálja használni, el lehet rá készülve, hogy széttepi a kar azokat a gyenge pamutszálakat s oda üt, a hová talán maga sem akart.

Ez a tanulsága a belgrádi rémdrámának. Az országgyűlések fejezzék ki részvétüket a szerb királyi család rettenetes pusztulása fölött — de aztán óvják meg a saját hadseregüket a nemzeti elem fokozott erősítése által attól, hogy a szerb hadsereg sorsára sülyessze a véletlen, vagy egy asszonyi hajszál.

Dr. K. A.

A szerb események.

A belgrádi vérfürdőről legújabbán a következő távirataink számolnak be:

Mozgósítási hírek.

Bécs, június 12. Valahányszor a Balkánon baj van, rögtön a Lajthán innen és túl híre megy, hogy mozgósítunk. A rendesen erősebben kolportálják most ezt a hírt, miután az esemény, mely a hírt szüli, tényleg oly rendkívüli nagy, hogy még a Balkán tarka történetében is alig jegyeztek fel ilyet. A hivatalos köröknek természetesen nagy gondját képezik a történetek és noha van egyezmény Oroszország és a monarchia között, hogy a Balkánon mindenben közösen járnak el, nekünk mint legközelebbi szomszédoknak természetesen előleges és gyors intézkedésekre van szükségünk.

O felsége a király tegnap reggel 10 órakor a külügyminiszter révén értesült a törté-

tekről. Ugy a korona, mint a miniszter csak magánértesítéseket kaptak; hivatalból ma sem jött semmi, sőt a szerb nagykövet hirtelen elhagyta Bécsset és nem adott magáról semmiféle hivatalos életjelt. Tegnap délután és ma reggel haditanács volt, amelyen azonban a külügyminiszter is résztvett. A magyar honvédelmi miniszter szintén itt van és résztvesz a tanácskozásokban. Az eddig kiszivárgott hírekből csak annyit konstatálhatunk biztossággal, hogy *mozgósítást rendeltek el*.

Pozitív intézkedés annyiban történt, hogy a *kellő óvintézkedéseket és előkészületeket* megtették. Távirati utasítások mentek a *bosnyák* kormányzónak, a *temesvári és zágrábi* hadtestparancsnokságoknak, hogy parancsnokságaik csapatait készenlétben tartásák; ugyan-csak távirati utasítással a *dunai monitorokat* a Száva torkolatához dirigálták. Ennyi történt és több egyelőre aligha fog történni; hacsak valami új fordulat nem áll be. A hivatalos körök felfogása itt is az, hogy a beavatkozástól tartózkodni kell. Azt mondják, hogy a mi monarchiánk csak akkor lépne közbe, ha a montenegrói fejedelem aspirálna a szerb trónra és kísérletet tenne, hogy a Balkán szerb országait és elemeit a maga főhatósága alá egyesítse.

Tétlen követek.

Zimony, június 12. Az orosz és osztrák követek Belgrádban vannak és ott teljesen passzív viselkednek, miután kormányaiktól még nem kaptak semmiféle utasítást.

A belgrádi események a Reichsrathban.

Bécs, jun. 12. (Képviselőház.) A német haladópart és német néppárt interpellációt nyújtott be, a melyben azt kérdik a miniszterelnöktől, módjában áll-e közelebbi közléseket tenni a belgrádi eseményekről és azok következményeiről, valamint hajlandó-e alkotmányosan jogában álló befolyását érvényesíteni arra nézve, hogy megtegyék a *kellő intézkedéseket* az osztrák állampolgároknak Szerbiában való védelmére és a monarchiának politikai és gazdasági érdekeinek megóvására.

A világsajtó a belgrádi eseményekről.

London, jun. 12. A lapok egyértelműleg kifejezést adnak a Belgrádban történt merénylet fölött való undoruknak és remélik, hogy a hatalmak nem ismernek el olyan uralkodót Sándor király utódjául, a ki nem ment a gonosztettben való minden részességtől.

Beszélgetés Karagyorgyevics Sándor herczeggel.

Bécs, jun. 12. A Neues Wiener Tageblatt közlése az egy beszélgetést az Edlachban üdülő Karagyorgyevics Sándor herczeggel, a ki állandóan Párisban lakik és kilencz év előtt onnan akarta érvényesíteni igényét a szerb trónra. A

LAWN-TENNIS cipők, övek, angol fehér és színes mellények, esőkabátok a legnagyobb választékban kaphatók:

Róth M. utóda kalap- és uri-divat üzletében.

Színes és fehér **ingek** dus választékban és méret szerint is készíthetők. — Férfi-, nő- és gyermek **czipők** kizárólag a legjobb hazai készítmény!

PANAMA-KALAPOK!

herceg kijelentette, hogy igen örül annak, hogy Karagyorgyevics Pétert kiáltották ki királynak, mert ebben van a válság legjobb megoldása. Ő maga már nem támaszt semmiféle igényt a szerb trónra.

A belgrádi események és Natália.

Versaille, jun. 12. Midőn Natália királyné hírét vette fia halálának, heves sirögörccsbe esett és nem tudta az egész esemény elbeszélését végighallgatni.

Magántudósítások Belgrádból.

Berlin, június 12. A lapok magántudósításai Belgrádból a következőket jelentik: Sándor király azonnal halálhozó lövést kapott gégejébe. Utolsó szavai ezek voltak: Katonák, ti elárultatok engem. — A királyné holtteste ugyszólván szét van vagdalva. Nikolajevics udvari marsall úgy szabadult meg, hogy az osztrák-magyar követségre menekült. A titokba 150 tiszt volt beavatva. Az Ujvidéken megjelenő »Zasztava« már 14 napja előre megmondta a tegnapi éj minden eseményét és jelentette, hogy a Karagyorgyevics dinasztia elűzésének évfordulója a bosszu napja lesz. A lapok további tudósítása szerint a királyi pár a királyné testvéreivel és Petrovics és Naumovics hadsegédekkel éjjeli fél 1 óráig a vacsoránál ült, majd visszavonult a hálóterembe. Egy órával később hatoltak be az összeesküvők. A Tageblatt szerint a király és a királyné állítólag az utóbbi időkben merénylettől való félelemben éltek és ezért, valamint a kormány unszolására elhatározták, hogy el fognak válni. Draga királyné franszbadi utazása csak ürügy lett volna a válásra. A király azután Kénia montenegrói hercegnő kezét kérte volna meg. Hír szerint a királyné, valamint a király is több milliót helyeztek el a londoni banknál.

A szerb királyi pár eltemetése.

Belgrád, jun. 12. A király és királyné holttestét ma éjjel az Obrenovicsoknak a régi Szent Márk-temetőben lévő családi sírboltjába helyezték. A bejelentést hét pap végezte. A szertartás, a mely csendben folyt le, reggeli fél 2-től 3 óráig tartott. Ugyanezen sírboltban fekszenek jobbra Obrenovics Anna, Sándor király nagybátyjának, Obrenovics Jovánnak özvegye, balra Obrenovics Milán herceg, Obrenovics Milos egyik fia és Szergiusz herceg, Sándor királynak fivére, a ki mindjárt születése után meghalt. Naumovics Mihály alezredes hadsegédet délután temetik el.

A Ház részvéte.

Budapest, jun. 12.

A magyar képviselőház mai ülésén Tallián Béla elnök indítványára egyhangulag jegyzőkönyvileg fejezte ki részvétét a belgrádi események fölött. A képviselőház ülésének idevonatkozó része a következő:

Elnök: Közvetlen a szomszédságunkban borzalmas vérengzés történt. Sándor szerb királyt megölték saját katonái s kiirtották az egész családot (Kiáltások minden oldalról: Gyátlázat!) Nem hittük volna, hogy a mai felvilágosodott, művelt korban ilyen hihetetlen vérengzés történhetne. A szerb király mindig a legjobb baráti érzellemmel viseltetett irányunkban. Indítványozza, hogy a Ház jegyzőkönyvileg fejezze ki részvétét a történt borzalmas esemény felett és annak a reményének adjon kifejezést,

hogy Szerbiában a rend mielőbb helyreáll. (Zajos helyeslés.)

Kossuth Ferencz: Hozzájárul az elnöki enuncciációhoz. (Helyeslés). Ezt pártja nevében jelenti ki.

Zichy János gróf: Pártja nevében hozzájárul az elnöki enuncciációhoz. (Helyeslés.)

Szell Kálmán Hozzájárul az elnöki enuncciációhoz: Es a kormány nevében legmélyebb sajnálatát és részvétét fejezi ki. (Helyeslés).

Elnök: Tehát az indítványt egyhangulag elfogadta a Ház.

Éjjeli távirataink.

Zimony, június 12. (Saját tud. táv.) A szörnyű gyilkosság áldozatait az éjjel temették el a legnagyobb csendben. A király holtteste a régi konak folyosóján a földön hevert. Két orvos felboncolta úgy Sándor királyt, mint a királynét. A királyon 30 revolverlövés volt s ezek közül 6 halálos. A királynét 5 lövés találta, azonkívül a gyomra és a melle fel volt hasítva. A királyné holttestét megrugdosták. Egyszerű, disztelen fakoporsóban temették el őket. A katonák vitték a válaikon. Az első megállapodás szerint a Torpcsidoro melletti kolostorban akarták eltemetni, de ezt messzinek találták s így a Szent Márk templom sírboltjában helyezték el. Naumovics alezredes hadsegédet azonban katonai pompával temették.

Bécs, június 12. (Saj. tud. távir.) Hír szerint a szerb koronát felajánlották Karagyorgyevics hercegnek, aki Genfből azt válaszolta, hogy ha a skupstina megválasztja s a hatalmak elismerik, kész elfoglalni Szerbia trónját.

Zimony, jun. 12. (Saj. tud. táv.) Alapítan az a hír, hogy a dunai monitorok Belgrád alatt vannak.

Zimony, június 12. (Saj. tud. táv.) Egész nap tanácskoztak az új miniszterek. A leghatározottabb formában kijelentik, hogy Karagyorgyevics hercegnek semmi része nincsen az összeesküvésben és a borzalmas mézszárlás előkészítésében.

Zimony, június 12. (Saj. tud. táv.) Egész Belgrádban csend van; a nép hangulata ünnepélyes, de zajtalan. Mindent a katonaság teljesíti a szolgálattal, mintha katonai uralom lenne. Azok a katonák, akik a borzalmas esemény első perczeiben Karagyorgyevics Pétert éltették, miszerint teljesen belenyugszanak abba, hogy a trón betöltése felett a skupstina döntsön.

Páris, június 12. (Saját tud. táv.) Mikor Natália királynőnek hírül adták Sándor király meggyilkolását, kétségbeesetten tört ki: Szerencsétlen fiam, miért kellett ezzel az aszszonnyal találkoznod. — Távirati uton kérte, hogy Belgrádba mehessen s gondoskodhassék fia temetéséről, de ezt megtagadták, ami még fokozta kétségbeesését.

Zimony, jun. 12. (Saját tud. táv.) Beszéltek Vera kapitánnyal, aki részt vett az összeesküvésben s a vérfürdőt a következőképp adja elő. Éjjel fél 2 órakor 60 tiszt vonult a konakba Petrovics főhadsegédhez, akit megleptek alvás közben. Követelték, hogy vezesse őket a ki-

rály elé. Eleintén vonakodott; könyörgött életéért. Midőn látta, hogy nem tágitanak, kopogtatott a király ajtaján. Sándor király azonnal kérdezte.

— Ki vagy?

— En a te Lázárod. Tisztek akarnak veled beszélni.

Sándor király, mielőtt ajtót nyitott volna, kiszólt:

— Adják becsületszavukat, hogy nincs rossz szándékuk.

A tisztek erre dörömbölni kezdtek az ajtón, mire a király azt kinyitotta.

Az utóbbi napok fenyegetéseiből azt hitte, hogy a királynét akarják elvinni s erre a sok mende-mondára czélzott, midőn nejét kezén fogva magához vonta.

— Nem igaz urak — ugymond — boldog házaseletünk van; szeretjük nagyon egymást. Erre megcsókolta a királynét. E pillanatban 12 lövés dördült el egyszerre s a király és királyné egymásra buktak.

Bécs, június 12. (Saját tud. távir.) Hír szerint ha a skupstina megválasztaná Karagyorgyevics herceget királynak, Oroszország nem vonakodnék elismerni. Ausztria-Magyarország hasonlóan járna el s nem gördítene semmi akadályt az új király trónralépése elé.

ORSZAGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, június 12.

Elnök: Tallián Béla.
A múlt ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után

A belgrádi események.

Rakovszky István: A szerb eseményekre vonatkozólag fölvilágosítást kér a miniszterelnöktől, miután hozzá már érkeztek hivatalos jelentések. Több irányú kérdésre kér választ, a melyekre teheti a miniszterelnök, válaszoljon mielőbb. De egy tanulság is van ebből. Hogy a kormányok ne emeljenek mesterségesen választ a nemzet és korona közt. (Elnök helyeslés a balon és szélsőbalon). Mert nálunk Magyarországon is így van, két pártra oszlik az ország polgársága, az egyik amely a kormány háta mögött van, ez közelebb áll a király szívéhez is, a másik pedig mindig csak mint mostoha testvér tekintetik. E nagy ellentétek elsimítására ad nekünk impulzust, tanúságot a belgrádi vérengzés. Ajánlja ezt a kormány figyelmébe. (Zajos helyeslés a balon és szélsőbalon.)

Lovász Márton: Minden tekintetben osztja Rakovszky nézetét. Amde érdekeink megkövetelik, hogy itt a Házban világosság derítsessék arra, minő állást foglal el ezzel szemben a Monarchia. Választ kér a miniszterelnöktől, mert a lapokban több nyilatkozat látott már napvilágot a külügyi politikánk állásfoglalásáról. A külügyminiszterium eddigi magatartását helyesli. Véleménye szerint a két ország közötti egyetértést nem kell megzavarni. Nem szabad, hogy magyar részről jöjjön impulzus egy szabad néptettének beavatkozására. Mindezekre választ kér a miniszterelnöktől. (Helyeslés a balon.)

Szell Kálmán miniszterelnök: Azt gondolja, hogy a Háznak ma csak a szomorú esemény fölötti részvétre kellene szorítkozni. (Helyeslés). Hiszen ma még nem is tudunk egészen teljes adatokat és véleménye az, hogy amíg az események ott ki nem alakulnak, addig is előzete-

sen már állást foglaljanak. O a kérdésekre azt felelheti, hogy a sürgönyök, hírek halmazán kívül semmi mást nem tud még, és ez természetes is, mert ott még mindig az események hatása alatt állanak. Arra a kérdésre, hogy változhatna-e a szerbek és köztünk fennálló viszony, erre amíg a dolgok ki nem alakulnak, válaszolni nem lehet. Bár előre nem látható a kiszámíthatlan eseményekkel állunk szemben, reméli, hogy az a jó viszony, mely köztünk és Szerbia közt fennáll, változni nem fog, valamint kijelenti azt is, hogy úgy ő, mint a kormány és külügyi kormányunk meg fogja tenni a kellő lépéseket arra nézve, hogy a monarchia érdekeit a legmesszebb menő tekintetben és minden irányban megóvják. Kéri a házat, hogy egyelőre elégedjenek meg a most adott válaszával. (Helyeslés a Ház minden oldalán.)

Elnök: Következik a napirend: Kecskeméthy Ferencz válasza a pénzügyminiszterhez a sójövédék ügyében. (Halljuk! Halljuk! a szélsőbalon.)

A s ó.

Kecskeméthy Ferencz: Ugy látja, hogy a pénzügyminiszter viczes ember, de azért nem szereti ám, ha őt tapogatták, mert csiklandós. (Derűtségg.) Lehet a miniszter bármilyen nagy zseni, szólónak nem imponál az. A pénzügyminiszter válasza közül egyik sem volt megfelelő, mind csak kerülgetés volt az. O interpellációjában világosan azt kérdezte: mire való a sóhivataloknak *tömeges* beszüntetése? Erre nem kapott választ.

A miniszter őt vádolta, hogy nem szereti az egyenes utat. Akik nem szeretik az egyenes utat, azok nem a baloldalon, hanem a tulsó oldalon ülnek. (Zajos ellentmondások jobbról.) Birálja a miniszter feleletét. Nem érti, hogy a miniszter mért állítja azt, hogy monopólium nincs a sóeladásban, pedig maga a miniszter beismerte jelentésében, hogy a sóeladást egyezségre bízta. Nem tartja jogosultnak a minisztert, hogy saját szakállára oly intézkedést fogantathasson, hogy *kamatnélküli sóhitelt* nyisson. Ebben a kincstár megkárosítását látja s maga a szerződés is teljesen törvénytelen. (Nagy zaj.)

Kubik Béla: Panama! Panama! (Erős zaj.)

Kiáltások a szélsőbalról: Tessék bemutatni a szerződéseket.

Beöthy Akos: Tessék letenni a Ház asztalára.

Kecskeméthy Ferencz: Levelet olvas föl az aknaszlatinai sóbánya termékeinek értékesítéséről, melyben az áll, hogy itt pa ama történt. (Hosszas nagy zaj. Elnök csenget.) A pénzügyminiszter válasza különben felületes volt, nem foglalkozott a dolog lényegével. Fenntartja kijelentését s nem veszi tudomásul a választ. (Helyeslés a szélsőbalon.)

Lukács László pénzügyminiszter: Csak azért válaszol Kecskeméthynek, hogy hallgatása ne tűnjék fel úgy, mintha nem volna reá szava. (Zajos kiáltások a szélsőbalon:) Az aktákat kérjék! Hol a szerződés? Tegye le a hát asztalára! Azok a szakfériak, akik Kecskeméthyt informálták, tévedtek. Reá nézve mindenestül sajnálatos, hogy az ő pénzügyminiszteri működésével nincs megelégedve Kecskeméthy. (Zajos kiáltások a szélsőbalon: Nem bizalmi nyilatkozatot kérünk, hanem tényeket. Miért beszél másról. Elnök csenget.)

Sréter Alfréd: Ez nem tisztesség.

Kubik Béla: Mi nem tisztesség? (Nagy zaj!)

Sréter Alfréd: Hogy valakit vádolnak és a védekezést nem hallgatják meg. (Zaj. Elnök csenget.)

Lukács László: Kecskeméthy minden szava vád és gyanúsítás. (Ugy van! a jobboldalon. Zaj a szélsőbalon.)

Kubik Béla: Ne tessék érzékenykedni.

Pozsgai Miklós: Tessék tisztázni magát.

Molnár Jenő: Kérjen vizsgálatot maga ellen.

Hentaller Lajos: Tiszta bort a pohárba. (Zaj.)

Lukács László: Kifejtette volt már, hogy a pénzügyminisztert a törvény hatalmazza

fel a sóhivatalok felállítására, vagy beszüntetésére.

Pozsgai Miklós: Csak hogy mikor e törvényt hozták, nem tudták milyen miniszter jön. (Viharos zaj a jobboldalon: Micsoda beszéd ez? Rendre! Rendre!)

Gajáry Géza: Utasítsa rendre az elnök.

Kubik Béla: Micsoda műfelháborodás ez. (Folytonos zaj. Elnök csenget.)

Lukács László: Bebizonyította már, hogy az állami ellenőrzés kellőképp érvényesül. (Kiáltások a szélsőbalról: Hol vannak az akták?) Ami az akták előterjesztését illeti, ettől tisztán formai ok tartóztatja vissza, hogy a Ház egy képviselő kívánatára... (Nagy zaj a szélsőbalon.)

Kecskeméthy Ferencz: Az igazság kívánja.

Beöthy Akos: A miniszter érdeke is kívánja.

Kubik Béla: Hiszen meg van gyanúsítva.

Lukács László: ... tegye le a Ház asztalára. Azonban bárkinek jogában áll azt megneézni.

Beöthy Akos: Az nem elég! Tegye a Ház asztalára. (Nagy zaj.)

Lukács László: Ne gyanúsítsanak burkolton, tessék egyenesen, nyíltan megmondani, kit gyanúsítanak.

Rakovszky István: A pénzügyminisztert gyanúsítják.

Lukács László: Ha engem, tudni fogom, miként kell eljárnom. Egyéb választ nem adhat. Kéri annak tudomásul vételét. (Zajos helyeslés jobbról.)

Lukács Gyula: Ki építi a pénzügyminiszteri palotát?

Kecskeméthy Ferencz: Reflektál Lukács beszédére. Az aktákat azért kéri, mert beható vizsgálatra van szükség. (Zajos helyeslés a szélsőbalon. Ellentmondások jobbról.) Fenntartja álláspontját.

Elnök: Miután 20 képviselő névszerinti szavazást kért, azt elrendeli. A szavazás az N betűnél kezdődik. Előbb 5 percre felfüggeszti az ülést.

Szünet.

Szünet után

Láng Lajos miniszter válaszolt Szalay interpellációjára, amelyet az ipartestületek ügyében intézett hozzá.

Lukács László miniszter szintén válaszolt. Feltűnést keltett, hogy a szavazásnál Sándor Pál nemmel szavazott.

A leszerelt obstrukció.

— Nagyvárad város közgyűlése. —

Nagyon harcias volt a hangulat az utóbbi napokban a nagyváradai politikai pártok között.

Győr város átiratban kérte azon feliratának pártolását, amelyet az obstrukció ellen intézett a képviselőházhhoz.

A szabadelvűpárt és a tanács az átiratot pártolta s hasonszellemű feliratot óhajtott Nagyvárad részéről is, az ellenzék azonban más indítványt tett, amelyben kéri az obstrukció abbanhagyását, de azzal, hogy a kormány a katonai javaslatok visszavonása által biztosítsa a képviselőház békés munkálkodását.

E mellett az ellenzék erősen szervezkedett, hogy megobstruálja a tanács javaslatát.

Első sorban annyi interpellációt terjesztettek volna elő, hogy azok, valamint a válaszok el vették volna a közgyűlés első napját, annál inkább, mert el voltak készülve a technikai obstrukcióra is, t. i. minden interpelláció felett névszerinti szavazást provokáltak volna.

Azonkívül a párt összes tagjai hosszú beszédekkel addig akarták a kérdést halasztani, hogy vasárnap még a szavazás előtt népgyü-

lést tartsanak, amelyen *Barabás Béla* is részt vett volna. Így a szavazás csak hétfőn történhetett volna meg.

De hát egy paktum, még pedig gyenge paktum elvágta az egész vihart.

A kormánypárt az eskető szobában állította fel a kelepcczét. A korifeusok ide hívták be az ellenzék vezérembereit tanácskozára. Volt sürgős-forgás. Végre megállapodtak egy felirat szövegében, amely nincs ugyan telve a kormány iránti hódolattal, de még sem fejezi ki az ellenzék óhaját a legtávolabbról sem.

Az ellenzék engedékenysége főleg azt a látszatot mutatja, hogy nem akartak óriási zavart és kellemetlenkedést okozni a közgyűlésen. Ezért az előzékenységet kicsit, majdnem semmit kapott.

A többi ügyeket majdnem egyhangulag, a tanács előterjesztése szerint intézték el.

*

A közgyűlés lefolyása a következő volt:

Beöthy László főispán elnökölt.

Jelen voltak:

Dr. Bozóky Alajos, Bozóky Béla, Frankó Endre, Hlatky Endre, dr. Hoványi Géza, dr. Hoványi Gyula, dr. Károly Irén, dr. Konrád Márk, Mezey Mihály, Millye Gyula, dr. Molnár Imre, Nozák Rezső, dr. Pácz Sándor, Rácz Mihály, Schöpflin Agoston, Stark Gyula, dr. Stocker József, Szokoly Tamás, dr. Várady Zsigmond, dr. Altmann Jakab, Balogh Döme, Beczkay Lajos, dr. Berkovits Ferencz, Bertsey György, Czeglédy Jeremiás, Déry János, dr. Grósz Menyhért, dr. Halász Lajos, dr. Kecskeméti Lipót, Mihely Adolf, Milibák József, dr. Radó Ignác, dr. Sarkadi Lajos, Schütz Albert, Stern Hermann, Széles Lajos, Weisz Károly, Berger Dániel, dr. Dési Géza, Feldmann Izidor, dr. Friedländer Sámuel, Gábel Jakab, dr. Kurländer Ede, Moskovits Miksa, Reismann Mór, Schwartz Antal, Smetka György, Ullmann Sándor, Weisz Mór, Bartsch Sándor, Bognár Sándor, Farkas Izidor, Frankl Lázár, Guttmann József, dr. Gyémánt Jenő, Harmathy Károly, Heringh Sándor, Huzella Gyula, dr. Kazay Kálmán, Kugler Albert, Kohn Dávid, Leipnik Mihály, Ländler Ferencz, Mihelyi Pál, Miskolczy Barnabás, dr. Moskovits József, dr. Moskovits Miklós, ifj. Moskovits Mór, Munk Jakab, Müller Salamon, Nyiry György, Pékánovics Imre, Rendes Vilmos, id. Rimanóczy Kálmán, ifj. Rimanóczy Kálmán, Révész Jakab, dr. Sonnenfeld Zsigmond, Száhlender Károly, Ternyei Antal, Weinberger Jakab, Rimler Károly, Bordé Ferencz, dr. Istvánffy István, Eleméry Ferencz, Gerő Armin, Komlóssy József, Darvassy Lajos, Dús László, Tóth Márton, dr. Gram Károly, Sztarill János, Szántó Lajos, dr. Baróthy Akos, Kószeghy József, Ragány János, Nemes Jenő, Szűcs Géza, Hegedűs Géza, Jablonszky Emil, Lakos Lajos.

Bordé Ferencz főjegyző felolvasta a polgármester jelentését a közigazgatás május havi állapotáról.

Bejelenti még a polgármester, hogy *Juricskay* Barnát közigazg. gyakornokká nevezte ki.

A városi pénztárt megvizsgálta, s mindent rendben talált.

A jelentést tudomásul vették.

Interpellációk.

Szokoly Tamás ismételt felveti a villamos oszlopok elhelyezésének ügyét. Szépen felfűzött fákat vágdosnak le, hogy az oszlopokat közéjük elhelyezzék. Ez vandalizmus. A már meglevő oszlopokat újból kiszedik s ezzel ketős kiadást okoznak. A leállítás minden rendszer nélküli. A megbízott közeg nincs gondnal a dolgra, mert el akar menni Váradról, most daczol a várossal. Ugy helyezték el az oszlopokat, hogy azokért a fákat ne kelljen levágni, s a forgalmat ne gátolja.

Dr. **Stocker József** az iránt intéz kérést a főispánhoz, hogy hívjon össze egy rendkívüli közgyűlést még e hó folyamán a villamos vasut ügyében.

Elnöki főispán helyesli, hogy a rendkívüli közgyűlés összehívassék, de az időpontra megvárja a tanács előterjesztését.

Dr. Stocker József kéri, hogy ha júniusban nem lehet, szeptemberre hívják össze a rendkívüli közgyűlést.

Pekánovics Imre azt kéri, hogy a villamos vasut ügyében megkérdezett két idegen szakértőnek egymással ellenkező véleményeik tisztázására mód nyujtassék. — Kéri továbbá, hogy az állatvásárokon a járlatok gyorsabban adassanak ki.

Dr. Kazay Kálmán a Páris-patak tarthatatlan állapotát veti fel, kapcsolatosan a csatornázással. A polgármestert kéri, hogy a ronda patak kitisztíttassék. — A harmadik vashid ügyében tettek-e valami intézkedést? — A vásárterek tisztítását sürgeti. — A Nemzeti Színház vendégszereplésével kapcsolatosan azt kívánja, hogy a mi szobrainkra is gondoljunk. Vagy egy harmadik előadást tartassanak a mi tervbe vett szobrainkra, vagy a két előadás jóvedelmének egy részét adják a mi céljainkra. (Helyeslés).

Weisz Károly szintén a villamos vasut-ról szól. Tudni akarja, hogy teljesen megvan-e arról győződve, hogy dr. Hoor Mór számitása téves?

Dr. Halász Lajos azt kérde, hogy az exlex idejében mi jogon vonták le az adót egyes tisztviselőktől. A jogügyi bizottság ujjá szervezése iránt elfogadott indítvánnyal mi van?

A polgármester válasza.

Rimler Károly polgármester azonnal válaszolt. A fákát a kiküldött bizottság vágatta le, mert nem lehetett a lámpákat másként elhelyezni. — A villamos vasutra azt válaszolja, hogy az őszre a villamos vasut ügyét teljesen tisztázzák. — A járlatok kiadásának késedelmére vonatkozólag igéri, hogy a bajt megvizsgálják. — A Páris-patak és a csatornázás ügye elő van készítve, de a mi a mostani nagy alkotások befejezése nincsenek, nem lehet elővenni, bár ennek sürgősségét érzik. A közeljövő programjába fel van véve a csatornázás. — A 3. ik hiddal is foglalkoznak. — A Nemzeti Színház előadásánál megtaláljuk az ellenszolgáltatást a két törvényhatóság szeretetében; különben országos célra mennek az előadások. — A tisztviselők önként fizették be az adót s az ellen nem szólalt fel senki.

A polgármester válaszát tudomásul vették.

A paktum az ellenzékkel.

Altalános érdeklődéssel várta mindenki a győri átirat ügyét. Győr városa ugyanis feliratot intézett a képviselőházhoz, az ellenzék obstrukciója ellen.

A városi tanács a győri felirat pártolását ajánlotta eredetileg a törvényhatóságnak.

Az ellenzékkel történt megállapodás alapján azonban

Rimler Károly polgármester ajánlotta, hogy a törvényhatóság a következő szövegű felterjesztést fogadja el:

Mélyen Tisztelt Képviselőház!

Nagyvárad híj város közönsége mély fájdalommal és a haza jövője iránt táplált bánatos aggodalommal szemléli az országgyűlés képviselőházának az obstrukció jegyében folyó jelen működését, mert ez által a haza alkotmányát alapjában megrendítve és gyökerében megtámadva, a közszabadságok egyik főbiztosítékát képező parlamentarizmus tekintélyét alásva, méltóságát veszélyeztetve, az ország politikai és nemzetgazdasági érdekeit beláthatatlan bajok és zavaroknak kitéve látja és mind ezen káros hatások szomorú és lesújtó következményeibe hatalmi és szövetségi és hitelképességükben a civilizált világ által helyezett és nagy áldozatok árán kivívott bizalom megrendülésének, — a fennállásuk alap eszközeit kulturális és materiális erőnk meggyengülése rémeinek a szemhatáron való feltűnédezését rettegéssel szemléljük.

Mindezen veszélyek előrelátása és tudatában emeljük fel kérelmező szavunkat, hogy a m. t. képviselőház ezek megelőzése céljából a vitaközvetítéssel felhagyva, köteletségének megfelelőleg a nyugodt tárgyalás medrébe visszatérni és az ország által tőle joggal várt sikeres nemzeti önállóságunkat kidomborító munkálkodás áldást hozó terére lépni sziveskedjék.

Bizunk a képviselőház és a kormány hazafiságában és bölcsességében és elvárjuk, hogy a haza jóléte és üdve érdekében már-már elhalasztást nem tűrő fontos kérdések bölcs törvényhozási megoldást nyerhessenek és ezzel államunk tekintélyét visszanyervén nemzetünk életerejére oda fokozódjék, hogy imádott hazánk mint »egységes magyar állam« hatalmában és nagyságában tündöklő barátaink tiszteletétől környezve, ellenségeinek imponálva történelmi nagy feladatának teljesítésében helyét mindenkor rendületlenül megállhassa.

Kelt Nagyvárad törvényhatósági joggal felruházott város 1903. évi június hó 12-én tartott közgyűléséből.

Rimler Károly,
polgármester.

A felolvasott feliratot helyesléssel fogadták.

Balogh Döme állott fel csupán szólásra. Beszéde elején kitért arra, hogy sajnálattal látja, hogy támadják a hadsereget. O is szolgált 3 évet s tapasztalta, hogy úgy általában, mint különösen a József-ezredben nem akarják a magyar nyelvet eloyomni. Baj, hogy beleavatkoznak a katonai dolgokba. (Zaj, közbekiáltások: Tultesz Pietreich hadügyminiszteren.) Fűlsiketítő zaj között beszél az obstrukcióról, majd kifejti, hogy a mi azt látja, miként Széll Kálmán a jog, törvény és igazság felé törekszik, pártolja, bár ő ellenzéki.

Beczkay Lajos minden hozzászólás nélkül ajánlja a polgármester által felolvasott felirat elfogadását.

Egyhangulag elfogadták.

Papp János püspök hazafisága.

Papp János aradi gör. keleti román püspök a városhoz intézett levélben tudatja megválasztását, megerősítését és beiktatását s a vallásérkölc és kulturális érdekekre irányított működésében kéri a törvényhatóság támogatását.

A tanács javasolja, hogy az új püspököt a város üdvözzölje s támogatásáról biztosítsa.

Szokoly Tamás indítványozza, hogy a püspök levele felett térjenek napirendre, mert egy magyar főpapnak nem szabad így írni. A levélben csak a vallásérkölc van említve, a hazafiságról pedig nincs említés. Felemlíti, hogy a beiktatás alkalmával Aradon tartott diszebeden, ahol a magas rangú államhivatalnokok is részt vettek, a püspök oláh nyelven köszöntötte fel a királyt. Egyetlen magyar szó nem hangzott el az ebéd alatt. Elvárták volna, hogy levelében a püspök a hazafiságot is hangsúlyozza.

Dr. Halász Lajos elfogadja a napirendre térést. Aradon azon az ebéden a királyt oláh nyelven köszöntötték fel, de a katonatisztek német nyelven. Csak magyar felköszöntő nem volt.

Beöthy László főispán más nézetet van. Azt a nézetet osztja, hogy egy magyar püspök jó hazafi legyen. A jelen esetben erről meg van győződve. Ha valaki az ellenkezőt bizonyítja, ő lesz az első, aki elítéli. A város beveheti az üdvözlő válaszbba, hogy hazafias téren való mű-

ködésében támogatja az aradi új püspököt. — Egy bankettre az foly be legkevésbé, akinek a tiszteletére rendezik. Nyugodt tanácskozást kér.

Szokoly Tamás: ha tetteivel bebizonyítja az aradi püspök a hazafiságát, az esetben készséggel üdvözlözi.

Dr. Várady Zsigmond megkísérli, hogy objektív mederbe terelje a vitát. Bármi hiba van a püspök levelében, nincs jogunk megtorolni. Az aradi dolgról nem szól. Sajnálatos, hogy a hazafias szó hiányzik az átiratból; ez sérelem. Az a felelet, amit Szokoly akar nem elégtétel. Am a sérelem lehet tévedés. A feleletbe tegyék bele, hogy Nagyvárad városa támogatásáról biztosítja az esetben, — amiben nem kételkednek — ha hazafias és vallásérkölcsi téren velünk együtt munkálkodik.

Dr. Sarkadi Lajos elfogadja ez indítványt, azzal a pótlással, hogy fejezze ki a válaszbba a város sajnálkozását a felett, hogy a hazafiságról nem emlékezett meg a püspök.

A gyűlés a tanács javaslatát a dr. Várady Zsigmond pótlásával fogadta el.

*

A Sátoralja-Ujhelyen tartandó Rákóczy-ünnepre a törvényhatóság Dús László, Rácz Minály és Szokoly Tamás biz. tagokat küldte ki a város képviselőházba.

Az orth. izraelita hitközség kérelme.

A nagyvárad orth. izr. hitközség által iskolai célokra vásárolt telek vételárának. 11 ezer koronának, elengedését javasolja a tanács.

Balogh Döme a város szegénységére való tekintettel ellenzi az összeg elengedését. A területen jól jövedelmező ritális fürdő van. Ugy is potom áron adták a területet.

Szokoly Tamás hangsúlyozza, hogy ez összeget 1 évvel ezelőtt már úgy is elengedte a város. Csak forma hiba miatt oldotta fel a határozatot a miniszter.

Hlatky Endre minden felekezettel egyformán jár el. Ajánlja a javaslatot, annál is inkább, mert az orth. izr. hitközség 16 osztálylyal állított fel iskolákat s ezzel a város terheit könnyítette.

Rimler Károly polgármester felvilágosításai után a tanács javaslatát elfogadták.

*

Az új vámkezelési szabályzatot vita nélkül elfogadták, a régi kisvárosháza és a rendőrségi épület eladását javasoló tanácsi előterjesztéssel együtt.

Az új szálloda a Bémer-téren.

A tanács előterjesztette, hogy ifj. Guttmann József a Bémer-téri Knapp-ház helyére szállodát, vendéglőt és kávéházat szándékozik építeni. Az új utcavonal folytán a köztérhez kell csatolni egy részt. Knapp Ferencz illetve örökösei annak idején kötelező nyilatkozatot adtak, hogy ha a színház a Bémer-térre épül, 70 négyszög méter területet ingyen átadásának a városnak. Ifj. Guttmann József hajlandó erre, de a pinche helyiség részére a járdán világító ablakokra, valamint a járdán kiülöhely építésére szolgálmi jogot kér. A tanács a kérelmet teljesítését javasolja.

Szokoly Tamás ellenzi a javaslatot. A 70 négyszög méter minden ellenszolgáltatás nélkül megilleti a várost. A pertől nem fél, mert Knapp nyilatkozata Guttmannra is kötelező, bár telekkönyvileg nincs biztosítva.

Komlóssy József ismerteti az ügyet. Per esetén mivel sincs biztosítva a város. Ajánlja a javaslatot.

Dr. Várady Zsigmond erősen kifogásolja, hogy a Knapp által átengedett 70 négyszög méter területet nem biztosította telekkönyvileg a város. Ez kényes helyzetbe hozta a közgyűlést s anyagi kárt okozott a városnak. Azt kívánja, hogy a jövőben szigorubb legyen a tanács és a polgármester. A pert biztosan